



بررسی تطبیقی آموزش در رشته شهرسازی در سه دانشگاه مؤسسه فناوری ماساچوست، برکلی در کالیفرنیا و نورت کارولینا در چپل هیل

سوگند علیمی^۱، *، نکتم حنایی^۲

۱- دانشجوی دکتری شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، ایران، alimisogand@gmail.com

۲- گروه شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران، toktamhanea@yahoo.com

چکیده

تحولات فزاینده در ابعاد گوناگون جامعه و گسترش علوم و دانش بشری؛ نیاز به بازنگری و تغییر نحوه آموزش در دانشگاه‌ها را ضروری می‌نماید. این پژوهش در پی آن است که با بررسی روش آموزش در دانشگاه‌های شهرسازی موفق در سراسر جهان، به روند تغییر در برنامه‌های دانشگاه‌های ایران در رشته شهرسازی بپردازد. هدف از این پژوهش بررسی تطبیقی آموزش شهرسازی در سه دانشگاه شهرسازی برتر جهان در این رشته است. نمونه‌های منتخب عبارتند از دانشگاه مؤسسه فناوری ماساچوست^۱، دانشگاه برکلی در کالیفرنیا^۲ و دانشگاه نورت کارولینا در چپل هیل^۳. این تحقیق با ماهیت کاربردی و با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به بررسی سه دانشگاه پرداخته است. به منظور تحلیل سه دانشگاه از متغیرهای مورد استفاده در آموزش تطبیقی متغیر محور استفاده کرده است و با تاکید بر نمونه‌های بیان شده، به صورت کیفی به تحلیل هر یک از آنها پرداخته است. ابزار گردآوری داده‌ها برای تحلیل، اسناد و مدارک مربوط به آموزش در دانشگاه شهرسازی کشورهای منتخب می‌باشد که از سایت‌های معتبر هر یک از آنها استخراج شده است. در نهایت با استناد به یافته‌های تحقیق این چنین نتیجه‌گیری می‌شود که عدم کارایی آموزش کنونی در رشته شهرسازی در ایران اثبات و ضرورت تغییر این نگرش احساس شده و در نهایت پیشنهاد شده است که راهکارهایی برای امکان این تغییر و تحول در آموزش شهرسازی در دانشگاه‌های ایران و حرکت به سمت میان‌رشته‌ای کردن آن، ایجاد منابع مالی مناسب، آمادگی و حمایت نهادی قوی، مراقبت از تشکیل و ایجاد گروه‌های اجرایی مؤثر، جریان سازی حرفه‌ای و... باید یافت.

واژگان کلیدی: تطبیق، آموزش، آموزش تطبیقی، آموزش در رشته شهرسازی، آموزش تطبیقی در رشته شهرسازی

^۱ Massachusetts Institute of Technology

^۲ University of California, Berkeley

^۳ University of North Carolina at Chapel Hill





۱- مقدمه

در عصر جهانی شدن، فناوری اطلاعات و هجوم شتابناک علوم و تجارت که روزگار رقابت تنگاتنگ جوامع بشری است، یگانه راه حضور مستمر و مؤثر در صحنه جهانی، ارتقاء کیفیت نظام آموزشی و تأکید بر برنامه‌های آموزشی و درسی است. (سلیمانیان ۱۳۸۷، ۹۹) در این جهان، انسان اندیشمند و متفکر برای برقراری ارتباط با عالم هستی و داشتن زندگی سالم باید از طریق تحقیق و ایجاد پیوند میان روش‌های کسب معرفت اقدام کند. (قاسم پور ۱۳۸۳، ۷۵) نقش آموزش عالی و دانشگاه‌ها در رشد و شکوفایی استعدادهای جوانان به‌عنوان آینده‌سازان جامعه غیر قابل انکار است. آموزش عالی، بخش مهم و حائز اهمیتی است که دارای حوزه اثرگذاری بسیار وسیعی در بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه می‌باشد. این نظام با تربیت تخصصی افراد، مدیران و رهبران جامعه و با رشد توانایی‌ها، نبوغ و پتانسیل فکری انسان در توسعه مرزهای دانش بشری نقش بسیاری داشته است. همچنین با تقویت نیروی اکتشاف و نوآوری، خلاقیت و ابداع و گسترش روحیه انتقادی در میان تحصیل‌کردگان به حل چالش‌های مختلف جوامع و اصلاح نارسایی‌های موجود در آن‌ها کمک می‌کند. (عزیزی ۱۳۸۷، ۲) از طرفی نظام‌های رشته‌ای در آموزش عالی، همواره با دو گرایش پویا و ظاهراً متضاد روبرو هستند. از یک سو؛ دانش محض، خود به علت رشد سریع و فزاینده، دچار انشعاب‌های متوالی شده است و مرتباً به پیدایش تخصص‌های ظریف می‌انجامد. از سوی دیگر؛ تحولات عظیم اجتماعی، سیاسی، جمعیتی و اقتصادی، گسترش روزافزون تکنولوژی و دگرگونی‌های متوالی در مشاغل و نیازهای حرفه‌ای، به پیدایش آفاق جدیدی از مشارکت‌های میان‌رشته‌ای و در هم تنیدن نظام‌های رشته‌ای و ظهور آن‌ها به گونه‌های جدید منجر می‌شود. (خلخالی ۱۳۷۳، ۱۷)

انتقال آموخته‌های یک دانشگاه به محیط دانشگاهی دیگر عنصری حیاتی در اثربخشی آموزش‌ها محسوب می‌شود، از این رو توجه به این امر اهمیت زیادی دارد. دستاوردهای یک برنامه آموزشی اثربخش نه تنها باید افزایش دانش، مهارت‌ها، توانایی‌ها و کاربرد آن در دنیای واقعی را در پی داشته باشد، بلکه می‌تواند به‌عنوان نمونه موفق در سایر کشورها نیز محسوب شود. هنگامی که بحث در رابطه با مسائل شهری می‌شود یکی از چالش‌هایی که این نوع مسائل را به وجود آورده است، کمبود متخصصین در رشته شهرسازی و وجود شکاف بین حرفه و آموزش دانشگاهی است. بحث‌های زیادی در رابطه با کاهش این شکاف در ایران و سایر کشورها شده است و در برخی از کشورها این شکاف را با تدوین برنامه‌های درسی مرتبط با مسائل روز آن کشور، به حداقل رسانده‌اند. بنابراین، یکی از اقدامات ضروری در دانشکده‌های شهرسازی ایران مطالعه نظام‌های آموزشی کشورهای موفق در زمینه شهرسازی و نوع برنامه درسی آن‌ها و یافتن شباهت‌ها و تفاوت‌ها، می‌باشد. این نظام آموزشی را نمی‌توان با یک رابطه تصادفی توصیف کرد. آموزش تطبیقی بعنوان یک رویکردی است که امروزه به‌منظور بررسی دو یا چند نظام استفاده می‌شود و خط‌مشی‌ها، اهداف، مقاصد و سیاست‌های آموزشی کشورهای موفق را مورد بررسی قرار می‌دهد و با استفاده از آن‌ها مطابق با نوع مسائل روز، پیشنهادهایی را ارائه می‌دهد.

آموزش تطبیقی در واقع همان نظام حقیقی دانش است که ما را به سمت زمینه‌های جدیدی از دانش از طریق مقایسه بین کشورها و مناطق مختلف هدایت می‌کند. با بررسی تعاریفی که از هر یک از اندیشمندان در رابطه با ضرورت وجود آموزش





تطبیقی ارائه شده است، سیستم‌ها، مکان، زبان، ایدئولوژی، اقتصاد، راه‌های آموزشی، راه‌های یادگیری، سازمان‌های آموزشی، ارزش‌ها، فرهنگ‌ها، زمان و فرآیند آموزشی از جمله مهم‌ترین عواملی است که در هنگام مطالعات تطبیقی در آموزش به میان آورده می‌شود. ایران همچون بسیاری از کشورها از مشکلات متعددی در زمینه آموزش شهرسازی برخوردار است و تأثیرات آن را بر تحولات شهری امروز مشاهده می‌کند. بنابراین یکی از مهم‌ترین اقدامات مطالعات نظام آموزشی سایر کشورها و تطبیق و مقایسه آن‌ها با نظام ایران و در نهایت ارائه پیشنهادهاتی در راستای بهبود نظام آموزشی ایران است. سوال اصلی این تحقیق در رابطه با دلایل موفقیت آموزش دانشگاه‌های شهرسازی در سه دانشگاه برتر جهان در رشته شهرسازی است. بنابراین، منظور تحلیل سه دانشگاه از متغیرهای مورد استفاده در آموزش تطبیقی نمونه محور استفاده کرده است و با تأکید بر نمونه‌های بیان-شده، به صورت کیفی به تحلیل هر یک از آنها پرداخته است. ابزار گردآوری داده‌ها برای تحلیل، اسناد و مدارک مربوط به آموزش در دانشگاه شهرسازی کشورهای منتخب می‌باشد که از سایت‌های معتبر هر یک از آن‌ها استخراج شده است.

۲- مبانی نظری

کلمه آموزش^۱ از کلمه لاتین e-ducere، به معنای برای هدایت کردن^۲ آمده است. در حقیقت، تعریف آموزش دشوار است. به گفته ردی^۳ آموزش فرآیند بی رحمانه‌ای از تبدیل شدن است. (Reddy ۱۹۷۹) برای بشر ما آموزش می‌دهیم و برای حیوانات ما تعلیم^۴ می‌دهیم. بر اساس دانشنامه ویکی‌پدیا، آموزش در حقیقت به معنای هر عمل یا تجربه‌ای است که بر روی ذهن، شخصیت یا توانایی فیزیکی یک فرد تأثیر می‌گذارد. در حوزه فنی خود، آموزش فرآیندی است که توسط هر جامعه‌ای دانش، مهارت و ارزش‌های انباشته خود را از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌دهد. آموزش غالباً آموزش تجربه‌هاست. در ضمن، علوم که شامل فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و زمین‌شناسی و علوم فضایی و گاه ریاضیات است، با دستیابی انسان به روش‌های مطالعه و تحقیق علمی به وجود آمده است. در جدول ۱ به تعریف آموزش و تفاوت آن با واژه‌هایی همچون یادگیری، تعلیم، تدریس و .. می‌پردازیم.

^۱ Education
^۲ to lead out
^۳ Reddy
^۴ train





جدول ۱- تعریف آموزش و واژه‌های مرتبط با آن

واژه	تعریف
Education (آموزش)	مستلزم فعالیت متقابل حداقل دو نفر (یک معلم و یک یادگیرنده) است. فعالیتی است که از سوی معلم به قصد تسهیل یادگیری در یادگیرندگان به تنهایی یا به کمک مواد آموزشی انجام می‌گیرد و بعنوان ابزار پرورش و کارآموزی است. فرآیندی است که جامعه در دانش، ارزش‌ها و مهارت‌ها از یک نسل به نسل دیگر انتقال داده می‌شود. در لحظاتی از زندگی اتفاق می‌افتد و از طریق یادگیری در کلاس
Learning (یادگیری)	فعالیتی است دائم و پیوسته که از سوی یادگیرنده انجام می‌شود و راه‌های یادگیری شاگرد را بیان می‌کند. موجب دستیابی به مهارت‌های جدید، دانش و ارزش می‌شود. گزینه‌ای است که در تمام افراد وجود دارد. دانش بدست آمده از طریق مطالعات
Training (تعلیم)	مهارت خاصی را در شخص ایجاد می‌کند و شامل مدت توسعه مهارت است. از طریق یادگیری در کار آموزش کوتاه مدت یادگیری
Teaching (تدریس)	کنش متقابل معلم و شاگرد و بیان‌کننده، پیش‌بینی‌کننده و کنترل‌کننده موقعیتی باشد که در آن، رفتار معلم موجب تغییر رفتار شاگرد می‌شود. شکل دادن تفکر و اقدام شخصی از طریق ارائه دستورالعمل یا/و ایجاد عملکردهایی که به سمت ظرفیت و رفتاری جدید هدایت می‌کند.
Pedagogy (هنر و علم تربیت)	هنر و علم تربیت کودکان و روش آموزگاری
Andragogy (هنر و علم تربیت)	هنر و علم تربیت بزرگسالان

منبع: نگارندگان

تطبیق به عملی اطلاق می‌شود که در آن دو یا چند پدیده را در کنار هم قرار داده و وجوه تفاوت و تشابه آن‌ها را با بررسی و آزمون مشخص سازیم. تطبیق یعنی مطالعه نظام‌ها به قصد پیدا کردن شباهت‌ها و تفاوت‌ها. مطالعات تطبیقی متدی برای تحلیل ارتباط بین پدیده و دیگر ارتباطات علی به منظور آزمون فرضیه مبتنی بر شواهد تجربی در مورد ارتباطات علت-اثر در شکل بیانیه «اگر... پس...» و ابزاری برای شناختی - توصیفی، روشی برای کنترل تنوع. (Smeleser ۲۰۰۳، ۱۵۲) آموزش تطبیقی را با مؤسس آن مارک انتوان جولین^۱ (۱۸۱۷) می‌شناسند (jullien ۱۸۱۷) که به جمع‌آوری اسناد، مشاهدات عینی، دقت در ضبط و تجزیه و تحلیل سیستماتیک تأکید می‌کرد. در آن زمان، جمعیت دنیا ۱ میلیارد نفر بود، اما امروزه با انفجار جمعیتی که پیش آمده است، گسترش سیستم‌های آموزشی به نحوی است که این‌گونه بررسی‌ها برای تطبیق آموزش‌های

^۱jullien



مختلف درست نیست. بعد از جنگ جهانی دوم، آموزش تطبیقی به سرعت تبدیل به علم شد. در ابتدا در این زمینه سیستم‌ها بسیار ضعیف بودند اما امروزه با مسائل متنوعی در سیستم آموزشی اتصال پیدا کرده‌اند. (Sudullah and Gulsun ۲۰۱۱) (۳۵۳۷) افراد متعددی در مورد عوامل مؤثر بر تطبیق آموزش‌های مختلف بیان کرده‌اند. به‌عنوان مثال هانس^۱ که نسبت به افرادی همچون کندل به سطح بالاتری از تفکر در مورد عوامل تأثیرگذار بر توسعه آموزشی توجه کرد: ۱. عوامل دینی ۲. عوامل عرفی همچون انسان، اجتماع، ملیت و ایده‌های دموکراتی ۳. عوامل ملی همچون مکان، سبک، زبان، قومیت، اقتصاد، فرهنگ و جمعیت. (hans ۱۹۴۹)

نظام آموزشی کشور توسط یک رابطه تصادفی با جامعه خود نمی‌تواند توصیف شود. تمام نظام‌های آموزشی با ویژگی‌های جامعه‌ای که در آن وجود دارند تطبیق می‌دهند و آن‌ها را در ارزش‌های جامعه منعکس می‌کنند. با داشتند فرمان روی از این ویژگی‌ها، ما می‌توانیم سرنخ‌هایی را برای ارزیابی حقایق پشت موفقیت فرآیندهای مؤثر در یک سیستم آموزشی، در حوزه‌های مختلف مدیریتی تا بازدید، و از برنامه‌ریزی تا اقتصاد بیابیم. در این مرحله، آموزش تطبیقی به‌عنوان مفهوم کلیدی در تمام زمینه‌های آموزشی برای فهم تمام این مسائل ایجاد می‌شود. درحالی‌که آموزش تطبیقی برای سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازی در نظام آموزشی برای کمک به آن‌ها برای فهم دیروز و امروز مهم است، این همچنین نمایی از آینده بهتر را نشان می‌دهد و به ایجاد تصمیمات قوی‌تر کمک می‌کند. مطالعات آموزش تطبیقی، با کمک داده‌های آماری، با کشورها به آزمون سیستم آموزش آن‌ها با لنز گسترده‌تر نگاه می‌کند، هم از دیدگاه فرهنگی و هم از دیدگاه بین‌المللی. (Dede and Atanur ۲۰۱۱, ۳۵۳۷) Baskan آموزش تطبیقی بر روی تحقیق قوانین آموزشی در توسعه فردی و ملی تمرکز می‌کند. این مطالعات به ما اجازه می‌دهد که نظام آموزشی خود را زیر سؤال ببریم و ما را به جستجو در ارزش‌های اجتماعی مؤثر در آموزش در رابطه با نوع گرایش ما به آموزش تحریک می‌کند. (Kubow and Fossum ۲۰۰۷) اپستین^۲ در رابطه با آموزش تطبیقی می‌گوید: مطالعه دو یا چند نظام آموزشی با یکدیگر، مطالعه اینکه چگونه فلسفه، اهداف و مقاصد، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های آموزشی دیگر کشورها بر پیشرفت کلی، سیاست‌ها و شیوه آموزشی کشور دیگر تأثیر می‌گذارند، / مطالعه اینکه چگونه پیشرفت آموزش و پرورش در گذشته، در طی دوران و در قاره‌ها مختلف بر پیشرفت آموزشی کشورها معین تأثیر گذاشته است، / مطالعه مکانیزم‌های اداری کاربست یا کنترل سیاست‌های دولتی در سطوح گوناگون نظام آموزشی. یک مطالعه تطبیقی در زمانی که افراد یا گروه‌ها موضوع یا پدیده خاصی را در دو یا چند کشور مطابقت می‌دهند بررسی کند. افراد یا گروه‌ها می‌بایستی به مجموعه‌ای از ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی (نهادها، آداب و رسوم، سنت‌ها، ارزیابی سیستم، سبک زندگی و زبان) برای تکمیل تحلیل ثانویه داده‌های ملی در یک کار و یا مدیریت آزمایشی جدید استفاده از ابزار تحقیقاتی استفاده کنند. (Khakpour ۲۰۱۲, ۲۰)

با توجه به تعاریفی بیان شده از آموزش تطبیقی و بنا به گفته بسیاری از نویسندگان (Alexander, Broadfoot and

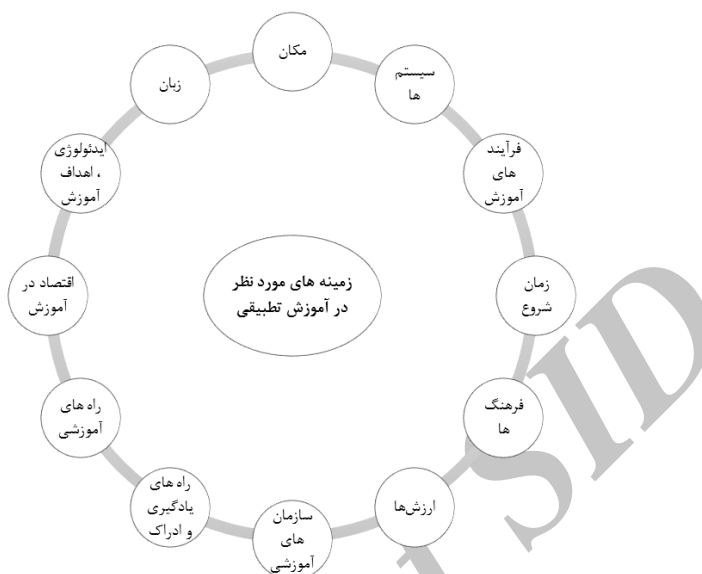
^۱ hans

^۲ Epstein





Phillips ۱۹۹۹) (Bignold and Gayton ۲۰۰۹) (Bray, Adamson and Mason ۲۰۰۷a) موارد زیر از جمله متغیرهایی هستند که در آموزش تطبیقی به کار گرفته می‌شوند.



شکل ۱- متغیرهای مورد استفاده در آموزش تطبیقی، منبع: نگارندگان، ۱۳۹۶

رشته‌های علمی شاخه‌ای خاص از یادگیری مجموعه‌ای از دانش خاص است که فعالیت‌های تحقیقاتی علمی و یافته‌های حاصل از آن علم را شامل شده و به‌عنوان ساختارهای سازمان یافته در چارچوب دانشگاه عمل می‌کنند. (Davies and Delvin ۲۰۰۶) این ساختارها یک شبکه اجتماعی و شناختی را برای ارتقای دانش فراهم نموده‌اند. در این مجموعه تعدادی از اساتید برای کشف فهم و توسعه دانش جدید با فعالیت‌های علمی، پژوهشی و فکری خود، به حضور یکدیگر مشروعیت می‌بخشند تا با تدوین رشته‌های علمی، انتقال و توسعه دانش از یک گروه به گروه دیگر را امکان‌پذیر سازند. (Weingart and Stehr ۲۰۰۰) با گذشت حدود یک قرن از شروع آموزش شهرسازی، روش‌های آموزشی نیز به موازات رشته/ حرفه شهرسازی دستخوش تحولات بسیاری گردیدند. همچنین مطالعات فراوانی بر روی ارائه روش‌های آموزشی نوین و جایگزین روش سنتی کلاس درس صورت گرفته است و روش‌های مختلفی از جمله یادگیری مبتنی بر مسئله، یادگیری مبتنی بر خدمات، یادگیری مبتنی بر پژوهش، یادگیری مبتنی بر عمل، کارآموزی، آموزش متقابل و مشارکتی و .. پیشنهاد گردیده است. (Shepherd, Frank ۲۰۰۶) and Cosgriff ۱۹۹۸) (Brook, et al. ۲۰۰۲)

چندین دهه پیش هاروی پارلوف^۱ پیشنهاد داد که ما باید به برنامه‌ریزان برای تخصصی کردن آن‌ها آموزش دهیم. اساس این نظریه برای تخصصی کردن رشته شهرسازی یک برنامه درسی بود که باید به طور بنیادی برای آموزش به طور حرفه‌ای در برنامه‌ریزی و برای فرآیند مداوم در آموزشی که در زمان عمل استفاده می‌شود، انجام بیپذیرد.

^۱ Perloff

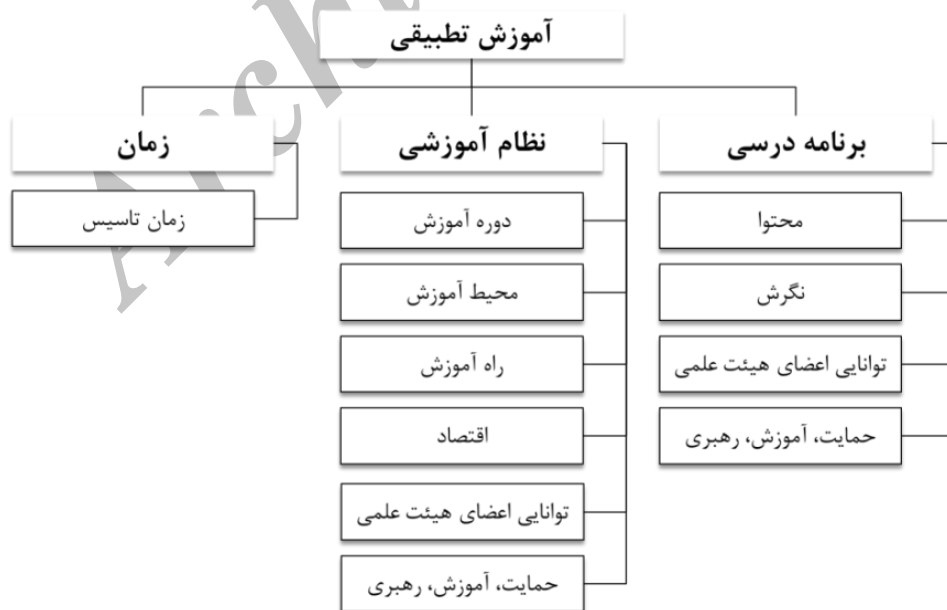


(Perloff ۱۹۵۷, ۳۷) شهرها از تک مرکزی به چند مرکزی گسترش یافته‌اند، زمینه‌های شهری گوناگونی در شهرها پدید آمده است. (Friedmann ۱۹۷۳) از اواسط دهه ۱۹۵۰، آموزش در شهرسازی از دهه به دهه شروع به بازتولید خود کرد. (Friedman ۱۹۹۶, ۹۰)

آموزش برنامه‌ریزی در شرایط بحران و ارزیابی مجدد است. (Garcia ۱۹۹۳) تغییر قوانین دولت، مقررات زدایی، خصوصی‌سازی، کاهش هزینه‌های اجتماعی، تغییر جهت در رشد اقتصادی در سیستم جهانی، رشد بحران‌های شغل، ظهور شکل‌های شهری جدید، شکل‌گیری اجتماعات چند فرهنگی در شهرهای بزرگ، کاهش عظیم قوانین برای دولت‌ها، و بحران‌های کالبدی، به‌عنوان یک شهرسازی، می‌بایستی پاسخگوی مسائل جدید باشیم. دانشگاه برنامه‌ریزی می‌بایستی متخصصان شهری را برای انواع آینده ضمنی در این گرایش‌ها ایجاد کند و همچنین برنامه‌ریزان باید با جغرافیدانان، اقتصاددانان، قانون‌گذاران، مهندسی و معماران به مذاکره بپردازد و در مشکلات شهری با یکدیگر همکاری کنند. (Friedman ۱۹۹۶, ۱۰۲)

۳- چارچوب نظری

بر اساس آنچه که در مبانی نظری گفته شد و همچنین ماهیت متغیر محوری پژوهش مربوطه، به استخراج متغیرها بر اساس هدف پژوهش که عبارت است از تطبیق روش آموزش در سه دانشگاه برتر جهان در رشته شهرسازی پرداخته شده است. با توجه به ادبیات پژوهش، مهمترین محورهای اصلی از نظر نگارندگان در آموزش تطبیقی عبارت است از برنامه درسی، نظام آموزشی و زمان. سایر متغیرها می‌توانند زیر مجموعه این سه موضوع قرار گیرند. شکل شماره ۲ نشان دهنده متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش است.



شکل ۲- متغیرهای مستخرج در آموزش تطبیقی



۴- روش شناسی پژوهش

روش تطبیقی یکی از اصیل ترین روش ها در حوزه علوم اجتماعی کلان نگر، به ویژه در جامعه شناسی تطبیقی و تاریخی می باشد که دنبال پاسخ به پرسش های بزرگ در سطح میانی و کلان است. روش تطبیقی به طور کلی شناخت یک پدیده در پرتو مقایسه است که با توصیف و تبیین، نقاط اشتراک و نقاط اختلاف انجام می پذیرد. شکل شماره ۳ روش تحقیق این پژوهش را بر اساس روش تحقیق تطبیقی را در پنج گام و نشان می دهد.

گام اول	۱. هدف	۲. نحوه مقایسه	۳. روش تطبیقی
	بررسی تطبیقی نوع آموزش در رشته شهرسازی سه دانشگاه MIT, UNC, UCB	متغیر محور از بیرون به درون از کل به جزء	بررسی رابطه علی بین متغیر مستقل و وابسته
گام دوم (نمونه ها)	۴. روش انتخاب نمونه	۵. شباهت ها یا تفاوت ها	۶. تعداد نمونه ها
	غیر تصادفی: بهترین دانشگاه های جهان از نظر سابقه شهرسازی	نسبتاً مشابه هستند.	۳ عدد، دانشگاه ماساچوست، دانشگاه برکلی، دانشگاه چیل هیل
گام سوم (متغیرها)	۷. نحوه انتخاب	۸. معرفی متغیرها	
	استفاده از متغیرهای از قبل مشخص شده در مبانی نظری	(در نمودار شماره ۱)	
گام چهارم (روش تحقیق)	۹. مسئله تحقیق	۱۰. نوع روش تحقیق	
	به صورت سوالات تحقیقی در راستای اکتشاف	توصیفی	
گام پنجم (نتیجه و پیشنهادها)	۱۱. سطح تحلیل	۱۲. خروجی نهایی	
	سه دانشگاه در سه شهر آمریکا	بدست آوردن روابط علی و معلولی	

روش تحقیق تطبیقی پژوهش، منبع: نگارندگان، ۱۳۹۶

۵- نمونه مورد مطالعه

آموزش در رشته شهرسازی، به معنای آموزش و یاددهی تئوری ها، مطالعات می باشد. این آموزش با هدف ارتباط بین انسان و محیط اطراف خود انجام می شود. رشته های مرتبط به شهرسازی در سه بعد انجام می شود طراحی شهری، برنامه ریزی شهری و برنامه ریزی منطقه ای. بر این اساس، در بسیاری از کشورها این سه بعد را به روش های مختلف یا ادغام شده با یکدیگر ارائه می دهند. حدود ۱ قرن از آموزش شهرسازی در دانشگاه های جهان می گذرد و بر این اساس هر یک از دانشگاه ها ایده های خود را برای آموزش این رشته ارائه کرده اند. مهمترین دانشگاه هایی که در این رشته به رتبه برتری رسیده اند به ترتیب دانشگاه ماساچوست، دانشگاه برکلی در کالیفرنیا و دانشگاه نورت کارولینا در چیل هیل است. این تحقیق به دنبال دلایل موفقیت این سه دانشگاه بر اساس متغیرهای مستخرج از مبانی نظری است.





دانشگاه موسسه فناوری ماساچوست بعنوان یکی از مهمترین مراکز علمی تحقیقاتی در آمریکا و جهان به شمار می‌رود. متخصصان برنامه‌ریزی می‌توانند سطوح مختلف جغرافیایی را برای تصمیم‌گیری در رابطه با محله، شهر، منطقه، ایالت و جهان تشخیص دهند. تمرکز این موسسه در بخش شهرسازی بر مهارت‌ها بر پایه عمل می‌باشد.

دانشگاه برکلی در کالیفرنیا با تاکید بر بحث بین‌رشته‌ای بودن برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، فضای این دانشکده را فراگیر، سالم و پرجنب‌وجوش کرده است. این دانشگاه برای دانشجویان خود برنامه‌های پژوهشی و فعالیت‌های اجتماعی در نظر دارد. همچنین به روش‌های نوآورانه برای مشارکت عمومی و تصمیم‌گیری‌ها توجه دارد. تحقیقات این دانشگاه امروزه در رابطه با قوم‌نگاری و همچنین تجسم‌های سه بعدی است.

دانشکده برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای نورت کارولینا از بزرگترین، قدیمی‌ترین و شناخته‌شده‌ترین دانشکده‌ها در رشته شهرسازی می‌باشد. مفاهیم توسعه پایدار و عدالت اجتماعی بعنوان اهداف برنامه‌ریزی این دانشکده می‌باشد. متخصصین برنامه‌ریزی فهم نظریه شهری و منطقه‌ای مرتبط با شرایط فضایی را با درک روش‌های برنامه‌ریزی و مدیریت به منظور هدایت توسعه به سمت منفعت عمومی ترکیب می‌کنند.

بر این اساس، در جدول شماره ۲ به توصیف این دانشگاه‌ها بر اساس متغیرها پرداخته شده است و منابع مستخرج شده این تحلیل‌ها از سایت‌های معتبر هر یک از دانشگاه‌ها می‌باشد.

جدول ۲- توصیف دانشگاه‌های برتر جهان در رشته شهرسازی بر اساس متغیرهای آموزش تطبیقی

دانشگاه‌ها / متغیرها	MIT	UCB	UNC
محتوا	توسعه و طراحی شهری سیاست زیست‌محیطی + برنامه‌ریزی جامعه مسکن‌ساز + توسعه اقتصادی گروه توسعه بین‌المللی	طراحی محیط برنامه‌ریزی منطقه‌ای + شهری معماری منظر	توسعه اقتصادی توسعه اجتماعی و مسکن برنامه‌ریزی محیطی و کاربری زمین برنامه‌ریزی حمل‌ونقل
حمایت آموزشی	مرکز سلامت و آموزش دسترسی به منابع کتابخانه‌ای مرکز زندگی - کار در دانشگاه سازمان‌های دولتی برای حمایت دوره‌های گفتمانی هفتگی ایجاد برنامه‌های غیردرسی	حمایت در دوره دانشجویی محصلان توسط برخی از بخش‌ها حمایت مالیاتی محیط کتابخانه‌ای برای بهبود پروژه ارائه سرمایه برای تحقیقات مراکز تحقیقاتی	دسترسی به منابع کتابخانه‌ای حمایت در دوره دانشجویی محصلان توسط برخی از بخش‌ها حمایت مالیاتی ایجاد کارگاه‌های شهرسازی دوره‌ای
دوره‌های ارائه	کارشناسی علوم در شهرسازی	کارشناسی برنامه‌ریزی شهری	ایجاد دوره رشته تخصصی در کنار رشته



دانشگاهها متغیرها	MIT	UCB	UNC
شده	ارشد برنامه ریزی شهری ارشد علوم دکتری	ارشد برنامه ریزی شهری دکتری	شهرسازی (در تجارت، قانون، معماری منظری و سلامت اجتماع) ^۱ کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری منطقه‌ای دکتری
نگرش	نوعی تمایز در آموزش، توجه به تکنولوژی‌ها و مسائل روز دنیا، ایجاد محیط‌های تحقیقاتی، توجه به بحث میان‌رشته‌ای در تمام زمینه‌ها	بهبود آموزش، استفاده از آموزش بین‌رشته‌ای (Cross-Disiplinary)، توجه به مشکلات امروزی دنیا	توجه به تعادل اجتماعی، تأکید بر بحث تمایزات نژادی، آموزش تنوع رشته‌ای هوشمندانه شعار: A Plan For All
راه آموزش	استراتژی آموزش مجازی	استفاده از کارگاه‌ها، سمینارها	فرصت‌های یادگیری در بیرون و درون کلاس
توانایی اعضای هیئت علمی	توسعه بین‌المللی، طراح شهری، سلامت عموم، تکنولوژی و سیاست، معماری منظر، اکولوژی، تاریخ شهر، مسکن، اقتصاد شهر، برنامه ریزی جغرافیایی اقتصادی و منطقه‌ای، تکنیک‌های GIS، گرافیک	تاریخ شهر، برنامه ریزی منطقه‌ای، طراحی شهری، معماری، روش تحقیق	توسعه اجتماعی مسکن، برنامه ریزی حمل و نقل، برنامه ریزی محیط زیست و کاربری زمین، توسعه اقتصادی
محیط آموزشی	دوستانه ایجاد محیط‌های غیردرسی	ارتباط استاد- دانشجو	استفاده از تکنیک‌های مختلف رشته‌های دیگر پروژه‌های گوناگون ورزشی
اقتصاد	ایجاد محیط آموزشی در دانشگاه که توسط خود دانشجویان اداره می‌شود ایجاد محیطی برای کمک‌های مالی در سایت اینترنت ایجاد سایت ویژه دانشکده و معرفی دانشجویان و دستاوردهای آن‌ها	ایجاد محیطی برای کمک‌های مالی در سایت اینترنت ایجاد سایت ویژه دانشکده و معرفی دانشجویان و دستاوردهای آن‌ها	ایجاد محیطی برای کمک‌های مالی در سایت اینترنت ایجاد سایت ویژه دانشکده و معرفی دانشجویان و دستاوردهای آن‌ها
زمان (سابقه فعالیت)	۱۹۳۳	۱۹۴۸	۱۹۴۶

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۶

^۱ Dual Degree





۵- تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری

تعلیم و تربیت نقش مهمی در رفتار فردی و اجتماعی دارد و تأثیر زیادی در فرآیند رشد و توسعه یک کشور برجای می‌نهد. تعلیم و تربیت علاوه بر انتقال علم و دانش، ارزش‌های دیگری را نیز از جمله نظم و انضباط، تعهد و احساس مسئولیت در جوانان تقویت می‌کند و آنان را به سوی پژوهش، خلاقیت و ابتکار سوق می‌دهد. در کشور ما، وظیفه آموزش و تربیت افراد جامعه در سطوح عالی بر عهده دانشگاه است. بر این اساس، هدف این پژوهش بررسی‌های دانشگاه‌های برتر جهان از نظر شهرسازی و ارائه پیشنهادهایی به منظور بهبود روند تعلیم و تربیت دانشجویان این رشته در دانشگاه‌های ایران می‌باشد.

اپستین^۱ در رابطه با آموزش تطبیقی می‌گوید: مطالعه دو یا چند نظام آموزشی با یکدیگر، مطالعه اینکه چگونه فلسفه، اهداف و مقاصد، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های آموزشی دیگر کشورها بر پیشرفت کلی، سیاست‌ها و شیوه آموزشی کشور دیگر تأثیر می‌گذارند، مطالعه اینکه چگونه پیشرفت آموزش و پرورش در گذشته، در طی دوران و در قاره‌ها مختلف بر پیشرفت آموزشی کشورهای معین تأثیر گذاشته است، مطالعه مکانیزم‌های اداری کاربست یا کنترل سیاست‌های دولتی در سطوح گوناگون نظام آموزشی. یک مطالعه تطبیقی در زمانی که افراد یا گروه‌ها موضوع یا پدیده خاصی را در دو یا چند کشور مطابقت می‌دهند بررسی کند. افراد یا گروه‌ها می‌بایستی به مجموعه‌ای از ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی (نهادهای، آداب و رسوم، سنت‌ها، ارزیابی سیستم، سبک زندگی و زبان) برای تکمیل تحلیل ثانویه داده‌های ملی در یک کار و یا مدیریت آزمایشی جدید استفاده از ابزار تحقیقاتی استفاده کنند. (۲۰، ۲۰۱۲، Khakpour) بنابراین با توجه به جدول شماره ۲ اساسی‌ترین مسائلی که در هر زمینه آموزش توجه می‌کنند به شرح جدول شماره ۳ می‌باشد.

جدول ۳- اساسی‌ترین عوامل موفقیت در سه دانشگاه برتر در رشته شهرسازی در جهان

متغیرها	
محتوا	محتوای درسی دانشگاه‌ها در کنار توجه به بعد کالبدی آن، به ابعاد اجتماعی، زیست محیطی، اقتصادی توجه کرده است. همچنین محتوای درسی آنها بر اساس نیازهای دنیای کار مطرح شده است و بر اساس هر محتوای ارائه شده در دروس این سه دانشگاه، مشاغلی برای آنها پیشنهاد شده است.
حمایت آموزشی	حمایت‌های آموزشی عبارت است از حمایت‌هایی که به پیشبرد آموزشی دانشجویان کمک ویژه‌ای می‌کند. این حمایت‌ها از نظر روانی و جسمی در نظر گرفته شده است.
دوره‌های ارائه شده	دوره‌های موقت در این سه دانشگاه از ارشد آغاز می‌شود و دوره کارشناسی را بعنوان دوره آمادگی دانشجو برای ورود به حیطه شهرسازی می‌دانند. به گونه‌ای که دانشگاه MIT به دوره کارشناسی، دوره علم در شهرسازی می‌گوید و آن را از حیطه ارشد و دکتری متمایز می‌سازد.
نگرش	نگرش این سه دانشگاه به طور کلی به زیر مجموعه‌های نگرش‌های میان‌رشته‌ای توجه می‌کند.

^۱ Epstein





متغیرها	
راه آموزش	علاوه بر اینکه این سه دانشگاه بر آموزش مبتنی بر محتوا پیروی می کنند، همزمان، به دنبال راه‌های جدید آموزشی همچون مهارت محور، ایده محور و ... را نیز است.
توانایی اعضای هیئت علمی به عوامل متعددی مرتبط است. اما مهمترین بحث موجود، در نظر گرفتن اعضای هیئت علمی با مهارت های مرتبط با رشته شهرسازی است. در این سه دانشگاه در کنار توجه به وجود اعضای هیئت علمی با تخصص در گرایش شهرسازی، به استفاده از گرایش های دیگر مرتبط با این رشته نیز تأکید کرده‌اند.	توانایی اعضای هیئت علمی به عوامل متعددی مرتبط است. اما مهمترین بحث موجود، در نظر گرفتن اعضای هیئت علمی با مهارت های مرتبط با رشته شهرسازی است. در این سه دانشگاه در کنار توجه به وجود اعضای هیئت علمی با تخصص در گرایش شهرسازی، به استفاده از گرایش های دیگر مرتبط با این رشته نیز تأکید کرده‌اند.
محیط آموزشی	یادگیری باید در محیطی صورت گیرد که ارائه کننده فرصت های تازه و جدید برای هر دانش آموز باشد. این محیط توسط ارتباط بین اساتید، بعنوان حمایت کنندگان و راهنمایی کنندگان، و دانشجو صورت می گیرد.
اقتصاد	حمایت مالی بعنوان حق یک دانشجو برای کاهش استرس‌های روانی، از جمله اصلی ترین ابعاد در موفقیت این سه دانشگاه می‌باشد. بنابراین به منظور حمایت‌های مالی، به دانشجویان مشاغلی را پیشنهاد می‌دهند که به آنها در کنار ایجاد فرصت‌های آموزشی در این رشته، در دوره دانشجویی یک کمک مالی نیز محسوب شود.
زمان (سابقه فعالیت)	این سه دانشگاه بیش از یک قرن از شروع آموزش آنها در شهرسازی می‌گذرد و راهکارهای مختلفی را برای تدریس این رشته به کار برده‌اند. بنابراین استفاده از فعالیت‌های آنها می‌تواند از جمله راهکارهای بهبود تدریس رشته شهرسازی در دانشگاه‌های ایران باشد.

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۶

با توجه به جدول شماره ۳، محوری‌ترین موضوع در رابطه با زمان تاسیس این دانشگاه‌ها است. این دانشگاه‌ها هر یک در حدود یک قرن فعالیت داشته‌اند و در صورتی که دانشگاه‌های ایران کمتر از ۴۰ سال از زمان مطرح شدن رشته شهرسازی به صورت تخصصی نمی‌گذرد. اما این تحقیق بدنبال آن است که فاصله ایجاد شده بین سال تأسیس این دانشگاه‌ها و دانشگاه‌های شهرسازی ایران را با استفاده از تطبیق نوع آموزش آنها، شکاف ایجاد شده بین نوع تدریس در دانشگاه‌های ایران و عمل را کاهش دهد. همانطور که در نگرش‌ها و نوع اعضای هیئت علمی این سه دانشگاه پیداست، این دانشگاه‌ها، رشته شهرسازی را به صورت علمی میان‌رشته‌ای مشاهده کرده‌اند و در تمام مسائل آموزشی بر میان‌رشته‌ای بودن آن تأکید کرده است.

همچنین سایت‌های تخصصی دانشکده شهرسازی برای هر دانشگاه، به طور کامل به تشریح این رشته پرداخته و فعالیت‌ها و سازمان‌های حمایتی را برای کسب درآمد توسط دانشجویان نشان داده است. این روند در کنار کمک‌های مالی به دانشجویان، فاصله بین حرفه و عمل را کاهش می‌دهد و بعنوان مشوق در تداوم این رشته و پیشرفت آن در حوزه‌های مختلف محسوب می‌شود.

علی‌رغم اهمیت برنامه‌های درسی میان‌رشته‌ای در فرآیند برنامه‌ریزی درسی در شهرسازی نظام‌های آموزش عالی ایران، مطالعه جامع و فراگیری در خصوص امکان‌سنجی تغییر برنامه‌های درسی به سمت میان رشته‌ای و بررسی پیش‌بایست‌های اجرای آن در آموزش در این رشته انجام نگرفته است. آموزش در شهرسازی از بعد میان‌رشته‌ای دارای موانع بسیار زیادی می‌باشد. بعنوان مثال ممکن است بعلت پیچیدگی موجود و استفاده از رشته‌های دیگر در آموزش میان‌رشته‌ای، بحث مشارکت-گریزی در فرآیند آموزش شهرسازی میان رشته‌ای به وجود بیاید. به منظور حل رویکردهای مسئله محور، یکی از راهکارهای



ارائه شده در بخش آموزش در این سه دانشگاه ارتباط بین دانشجو، دانشگاه، در نمونه‌های مختلف است، که در رویکرد همکارانه با یکدیگر به بحث و مشارکت می‌پردازند. با توجه به برنامه‌های درسی دانشگاه‌های برتر شهرسازی، برنامه‌های درسی در دانشگاه‌های شهرسازی ایران نیز بایستی به گونه‌ای باشد که توانایی، صلاحیت یا شایستگی لازم را برای مواجهه با حیطه‌های تخصصی در دانشجو و دانش‌آموخته به وجود آورد و از تناسب لازم برخوردار باشد، لذا بازننگری و طراحی برنامه‌های درسی رشته شهرسازی در ایران در جهت اصلاح شرایط ضروری به شمار می‌رود.

سیستم آموزش دانشگاه‌های برتر، در کنار توجه به مباحث اصلی شهرسازی، به‌عنوان یکی از ابزارهای فرهنگی و گاهی اقتصادی و سیاسی محسوب می‌شوند که در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری حائز اهمیت‌اند. بنابراین سیستم‌های آموزشی در این رشته می‌بایستی با رسالت ویژه طراحی و تدوین شده‌اند که بتواند دستاوردهای فرهنگی و اقتصادی فزاینده‌ای را ایجاد کنند. در نیم قرن اخیر، گسترش و توسعه فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی میان‌رشته‌ای دستاوردها و نتایج مناسبی برای نظام آموزش عالی، دانشگاه‌ها، صنعت و جامعه در کشورهای توسعه‌یافته داشته است. (رضا ۱۳۹۲، ۹۱) محوریت دانش در حیات اجتماعی، پیچیدگی مسائل و نیازهای جامعه، انتظار خدمات اجتماع و نوآوری و کارآفرینی علمی از دانشگاه‌ها، مسئله‌گشایی و غنی‌سازی وظایف آموزشی و پژوهشی، توسعه و گسترش فعالیت‌ها و رشته‌های میان‌رشته‌ای را به یک ضرورت راهبردی در آموزش عالی و نظام دانشگاهی در رشته شهرسازی تبدیل کرده است.

از جمله مواردی که در تمام بحث‌های امروزی سه دانشگاه برتر مطرح می‌شود، میزان مشارکت اعضای هیئت علمی در برنامه‌ریزی آموزشی و تصمیم‌گیری در این رشته می‌باشد که از ضروریات میان‌رشته‌ای کردن محیط آموزشی در رشته شهرسازی است. همچنین اعضای هیئت علمی زمانی می‌توانند در نحوه تدریس تاثیرگذار باشند که در حیطه دانش‌پژوهی، روش تدریس، قدرت ارتباط و خصوصیات فردی در استانداردهای لازم قرار بگیرند.

در نهایت بعنوان نتیجه‌گیری می‌توان راهکارهای مناسب برای توسعه فعالیت‌های رشته شهرسازی به ارائه تسهیلات و منابع مالی مناسب، آمادگی و حمایت نهادی قوی، مراقبت از تشکیل و ایجاد گروه‌های اجرایی مؤثر، جریان سازی حرفه‌ای، راهبردی فعالیت‌های بین‌رشته‌ای به سمت‌وسوی مسئله‌گشایی و توسعه پاسخ به نیازها، ارتباط بین برنامه‌ریزی شهری، طراحی شهری و برنامه ریزی منطقه‌ای، بالابردن اعتبار، کیفیت و استانداردهای علمی رشته شهرسازی، جلب اعتماد عمومی نسبت به اعتبار علمی این رشته، به وجود آوردن محیط رقابتی سالم و منصفانه در محیط‌های دانشکده شهرسازی، ایجاد فرصت‌های شغلی و مشوق‌های مالی برای دانشجویان در حال تحصیل، احترام به حقوق مالکیت فکری، بومی‌گرایی رشته شهرسازی و استفاده از نظریات مرتبط با سبک زندگی شهروندان، توسعه معرفت‌شناسی و اشراف عمیق به قواعد و نگرش‌های شهرسازی اشاره کرد.





مراجع

منابع فارسی

۱. خلخالی، مرتضی. "درهم تنیدن برنامه های درسی در آموزش عالی". فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. سال دوم شماره ۶، ۱۰۹-۱۱۸. ۱۳۷۳
۲. رضا، مهدی. "شکل گیری و توسعه میان رشته ای ها در آموزش عالی: عوامل و الزامات". فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره پنجم، شماره ۲، صص ۹۱-۱۱۷. ۱۳۹۲
۳. سلیمانیان، حمیدرضا. "آسیب شناسی رشته زبان و ادبیات فارسی در بوته نقد آراء تربیتی". فصلنامه تخصصی ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، ۹۹-۱۳۲. ۱۳۸۷
۴. عزیزی، نعمت الله. "بررسی چالش ها و نارسایی های تحصیلات دانشگاهی در حوزه های علوم انسانی". تعاملات بر نظرات دانشجویان. مجله آموزش عالی ایران. سال اول. شماره ۲، ۱-۲۹. ۱۳۸۷
۵. قاسم پور، حسین. "بررسی تطبیقی دیدگاه، رویکردها و روش های برنامه درسی زبان آموزشی و ارائه الگویی برای برنامه ریزی درسی آموزش زبان فارسی". فصلنامه نوآوری های آموزشی، شماره ۱، ۸۳-۱۰۲. ۱۳۸۳

منابع لاتین

۱. Alexander, R., P. Broadfoot و D. Phillips. *Learning from comparing: New directions in comparative educational research*. Oxford, UK: Symposium Books, ۱۹۹۹
۲. Bignold, W و E. Gayton. *Global issues and comparative education*. Exeter, UK: Learning Matters, ۲۰۰۹
۳. Bray, M., B Adamson و M. Mason. *Comparative education research approaches and methods*. Hong Kong & Dordrecht, Netherlands: Comparative Education Research Centre & Springer, ۲۰۰۷a.
۴. Brook, K. R, B. C Nocks, J.T Farris و M. G Cunningham. "Teaching for Practice, Implementing a Process to Integrate Work Experience in an MCRP Curriculum". *Journal of Planning Education and Research* ۲۲, ۲۰۰۲: ۱۸۸-۲۰۰
۵. Davies, P و R Delvin. "Disciplines and the Outcomes of Learning in Social Science Education". *Journal of Social Science Education*. ۲۰۰۶: ۲۵-۴۷.
۶. Dede, Sadullah, and Gulusun Atanur Baskan. "Theoretical basis of comparative education and suggestion of a model: comparative education council in Turkish education system." *Procedia Social and Behavioral Sciences* ۱۵, ۲۰۱۱: ۳۵۳۶-۳۵۴۲.
۷. Frank, A. "Three decades of thought on planning education". *Journal of Planning Literature*, ۲۱(۱), ۲۰۰۶: ۱۵-۶۷.
۸. Friedman, John. "The Core Curriculum in Planning Revisited." *Journal of Planning Education and Research*, ۱۵, ۱۹۹۶: ۸۹-۱۰۴.
۹. Friedmann, j. *The future of the urban habitat*. In *The Place of Planning*, ed. Samuel P. Snow. Auburn:





Graduate School of the University of Alabama., ۱۹۷۳

۱۰. Garcia, R. B. *Changing paradigms of professional practice, education and research in academe: A history of planning education in the United States*. Ph.D. dissertation, University of Pennsylvania, ۱۹۹۳.

۱۱. Hans, n. *Comparative Education: A Study of Educational Factors and Traditions*. London: Routledge and Kegan Paul, ۱۹۴۹.

۱۲. Jullien, M.A. "Esquisse d'un ouvrage sur l'éducation comparée. Colas, Paris. Kamens, D.H., McNeely, C.L., ۲۰۰۹. Globalization and the growth of international education testing and national assessment." *Comparative Education Review* ۵۴ (۱), ۱۸۱۷: ۵-۲۵.

۱۳. Khakpour, Abbas. "Methodology of comparative studies in education." *Contemporary Educational Researches Journal*, ۱, ۲۰۱۲: ۲۰-۲۶.

۱۴. Kubow, P. K., and P.R. Fossum. *Comparative Education Exploring Issues in International Context*. (2nd ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson, ۲۰۰۷.

۱۵. Perloff, H. S. *Education for Planning: City, State, and Regional*. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins University Press, ۱۹۵۷

۱۶. Reddy, V. Narayan Karan. *Man Education and Values*. New Delhi: B.R. Publication, at ۵۰, ۱۹۷۹.

۱۷. Shepherd, A. و B. Cosgriff. "Problembased learning: A bridge between planning education and planning practice." *Journal of Planning Education and Research*. ۱۹۹۸.

۱۸. Smeleser, Neil.J. "On comparative analysis. Interdisciplinarity and internationalization in Sociology." *International sociology, international sociology*, ۱۸(۴), ۲۰۰۳: ۶۴۳-۶۵۷.

۱۹. Sudullah, Dede و Atanur Baskan Gulsun. "Theoretical basis of comparative education and suggestion of a model: comparative education council in Turkish education system." *Procedia social and behavioral sciences*, ۳۵۴۲-۳۵۳۶: ۲۰۱۱

۲۰. Weingart, N. و N. Stehr. *Practicing Interdisciplinary*. Toronto: University of Toronto Press, ۲۰۰۰

۲۱. www.berkeley.edu

۲۲. www.unc.edu

۲۳. www.web.mit.edu

